

...روشدیه بؤیوک، تجروبه‌لی بیر موعلم ایدی. او تعلیم و تربیت اوصولون اساسی اولان آنادیلینی تبلیغ و ترویج اندیردی. بنله کی، او هر شئیدن اول آذربایجان الیفباسینی آسانلاشدیرماق فیکرینه دوشموش و صوتی اوصول ایله آذربایجان دیلین درس دئمک تشبوثنوده اولموشدور. بو اوصولون کؤمگی ایله اوشاقلار، اؤز آنا دیلترین ۶۰ ساعتلیق تدریس مودتینده یازیب اوخوماغی اؤیرنه بیلرلر. آذربایجان دیلین تدریسی اوچون روشدیهنین تألیف ائتدیگی مشهور کیتاب، قیرخ ایل بوندان قاباق تبریزده چاپ و نشر اولموش "وطن دیلی" ادلی تاریخی اثر دیر... بو اثرین موختصر علمی تحلیلیندن قاباق دیگر ائتمک لازیمدیر کی، حاجی میرزا حسن روشدیهنین آذربایجان دیلینده تعلیم آلان شاگردلری بوگون آذربایجانین ان معروف و گؤرکملی ماعاریف خادیمترینی ووجوده گتیرمیشلر. اونلار رضا شاه دؤورونده و حال حاضریدا "فارسیدان فارسی یا تحصیل آلان بدبخت جوانلار کیمی سوادسیز، ایرادسیز و سوست دگیلدیلر. اونلار یاشاییب یاراتماغی اؤیرنمیشلر. اونلار اؤز آنا دیلترین، آذربایجان دیلین گؤزببگی کیمی سنویب قوروماغی اؤزلرینه ان موهوم بیر وظیفه حساب اندیرلر.

یئری گلمیشکن قئید ائتمک لازیمدیر کی، بیر چوخ ساتقین و خاین دؤولت باشچیلاری و تهرانین دیگر یازیچی و قزتچیلری بیزی آذربایجان دیلین، خلقین اؤز دیلینی اوخوماغی و بونونلا آذربایجان خلقی نین مدنی موختاریتی نین بینؤورسینی یاراتماقدا "خاین" (?) حساب اندیرلر. بیز فیرقه‌میزین تصمیمی اوزره بونلارین هذیانلارینا جواب وئرمیه‌جه‌یک. لاکین دئمک ایسته‌ییریک کی، خوب آقالار! یوز ایلدن آرتیق عؤمرونی ماعاریف و مدنیتین اینکیشافی اوغروندا وقف ائتمیش میرزا حسن روشدیهلرده خاین ایدیلر؟

حؤرمتلی یازیچی و قزتچیلر، آیا اوچ مین ایلدن آرتیق مدنیت تاریخی اولان چوخ میلیونلی بؤیوک میلتین اؤز دیلینده یازیب اوخوماغی و ساوادلانیب ترقی ائتمه‌سی خیانتدیر؟ "وطن دیلی" آنا دیلی دئمکدیر. بؤیوک ماعاریف‌پرور بو کیتابی یازارکن حقیقی بیر روانشناس کیمی اوشاقلارین یاش سویه‌سینی، قلبینی و احوال روحیه‌سینی نظره آلاق، اونون ایدراک قابیلیتینه مووافیق صورتده حکایه و میثاللاری ترتیب ائتمیشدیر.

مولیف داها چوخ کیتابین دیل و اوسلوبونا فیکیر وئرمیشدیر. دیلین ساده، طبیعی اولماسینی، اوشاق اوچون چتینلیک تۆرتمیه‌جگینی و حیاتی درک ائتمک اوچون سؤزون بؤیوک اهمیتی نظره آلان روشدییه آذربایجان دیلین صافلیغینی حیفظ ائتمگه خصوصی سعی ائتمیشدیر.

او، آیری- آیری شئیلر و مفهوملاری اوشاغین ذهنینه حک ائتمک اوچون ان جانلی و حیاتی بیر اوصول سنچیر. بو دا آتالار سؤزلری واسطه‌سیله مفهوملاری آناشدیرماقدیر. اوشاق عایله‌ده ائشیندیگی آتالار سؤزو واسطه‌سیله، مولفین آشیلاماق ایسته‌دیگی تازا بیر مفهومی داها نئز منیمسه‌ییر، اوزون مودت ذهنینده حیفظ اندیر.

نصیحتچیلیک کیتابدا اساس مسأله دیر. لاکین روشدیهنین نصیحت‌چیلیگی خورافاتدان خالیدیر. مولیفین مقصدی یالنیز جانلی اینسان تربیه ائتمک اولدوغو اوچون، او ان تأثیرلی واسیطه‌لردن ایستیفاده ائتمیشدیر.

کیتابدا درج اولونان حکایه و منظومه‌لرده اخلاقی نتیجه‌لر علیحده قئید اولونور. "وطن دیلی" کیتابی آذربایجاندا، دوغما آذربایجان دیلین بیرینجی درس کیتابی کیمی تاریخده قالاچاق و خلق اونون مولیفینی قدیردانلیقلا یاد ائدمکدیر.